

Marija CRNIĆ-PEJOVIĆ

POPIS KAPETANA, SUĐA I KANCELIJERA TOPALJSKE OPŠTINE ZA PERIOD 1719 — 1759. GODINA

U borbama za oslobođenje Herceg-Novoga od Turaka (1686. g.) mletačkoj vojsci znatnu pomoć pružili su stanovnici okolnih krajeva — Crnogorci i Hercegovci. Po zauzeću Herceg-Novoga i odlasku turskih porodica iz ovoga kraja, ovdje se naseljavaju stanovnici iz onih krajeva koji su i učestvovali u borbi za oslobođenje. Smatra se da je preko 300 porodica iz Hercegovine i Crne Gore naselilo tada hercegnovsku opštinu.

Doseljenici 19. VII 1701. uputiše molbu u Mletke, tražeći da im se dodijeli zemlja, jer je ekonomsko stanje bilo veoma teško. Njihovoj molbi odmah se izašlo u susret, jer kao što se zna oni su bili čuvari mletačkih granica prema Turskoj teritoriji. Već 3. VIII 1701. g. dužd Alvizo Močenigo II izdaje Dukal kojim se svakoj porodici dodjeljuje 4 »campi« ili dan oranja zemlje, a glavarima 20 »campi« zemlje i 4 dukata mjesečno. Ovim se ekonomsko stanje nešto poboljšalo.

Narod, a i vlast, osjećali su potrebu da se za ovaj kraj uspostavi neki stalni pravni poredak koji bi regulisao život doseljenika zajedno sa zatećenim starosjediocima. U Memorandumu koji je 1718. godine, po izabranim predstavnicima, narod ovoga kraja uputio u Veneciju, iznijevši zasluge koje je učinio Mletačkoj Republici, izrazio svoje potrebe zbog teškog ekonomskog stanja. Iste godine dužd izdaje Dukal¹ kojim su svi zahtjevi prihvaćeni i odobreni, sem da mogu birati episkopa i graditi nove crkve.

Tačkom 4 ovoga Dukala dozvoljeno je na Toploj, predgradu Herceg-Novoga, osnovati opštinu (comunita) kojom će upravljati kapetan, četiri sudje i kancelijer koje će narod birati između sebe, a mijenjaće ih svake godine. Oni su sudili u svim građanskim sporovima, a nezadovoljne stranke imale su pravo apelacije kod mletačkih vlasti.

¹ Arhiv Herceg-Novoga — Topaljska opština.

Topaljsku opštinu činila je »Krajina novska« ili kako se u dokumentima naziva »Država novska« kojoj su pripadala slijedeća naselja: Topla (sa današnjim Igalom), Mojdež, Mokrine, Ratiševina, Trebesin, Suščepan, Podi, Kameno, Kumbor, Đenovići, Baošići, Bijela, Kruševice, Jošice, Žlijebi i Sasovići.

Sam Herceg-Novi bio je izuzet iz Topaljske komunitadi, jer su u njemu stanovali činovnici i mletačka vojska.

Sjedište opštine bilo je u crkvi sv. Spasa na Toploj. Tu su se održavale opštinske sjednice i narodni zborovi. Opština je uređovala na srpskom jeziku, a upotrebljavala je pečat na kojem je bio slijedeći natpis: »Sij pečat s(a)borne crkve ot Novoga Hristova V(o)znesenija.«

Upravu su sačinjavali kapetan i 4 sudje. Kapetan koji je stajao na čelu komunitadi, za razliku od pomorskih kapetana nazivao se »kapetan od bakete« (capitano di bacchetta), jer je kao spoljašnji znak vlasti nosio štap (baketu). Braćom su se obično nazivali svi domaćini, koji su pripadali jednoj knežini, a svi poslovi koji su se odnosili na pojedine knežine (sela) raspravljaljali su se na zborovima koji su nazivani »bracka«.²

Pored sačuvane dokumentacije iz rada ove komunitadi za period njenog djelovanja 1718—1797. godine, koja se nalazi u Arhivu Herceg-Novog, dvanaest knjiga se nalazi u Arhivu Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu.³

Za četvrtu knjigu (po redoslijedu V. Mošina) imamo slijedeće podatke:

»1719 — 1784 (olovkom). Početka komunitadi, kapitan Simo Milutinović i suće. Kopia kniga што е otpisue i piše. Libro prvo. Papir 20 x 29, — 36 listova.

Od. f. 30 prema kraju, rupa, zbog toga što je papir istrulio.

Prepis od 68 akata, od kojih jedan na italijanskom jeziku, dok su ostali ciriliski.

f.1. Hristifor Lombardić priloži.

Stražnje korice: Naće ga u tuće ruke IJovann Cvjetović 1804. g.⁴

Ova knjiga nas posebno interesuje zbog popisa kapetana, sudja i kancelijera topaljske opštine za godine: 1719, 1720, 1723, 1725, 1726, 1727, 1731, 1732, 1735, 1737, 1738, 1740, 1745, 1751, 1752, 1753, 1755, 1756, 1757. i 1759. godinu.

² Petar Šerović, »Stara topaljska opština u Boki Kotorskoj 1718—1797«, Istoriski zapisi, Titograd 1956, sv. 1—2; Tomo Popović, Herceg-Novi, knj. I, Dubrovnik 1924. g.; Sava Nakičenović, »Općina topaljska«, Kalendar »Boka« za 1912, Kotor 1911. g.; Vladimir Čorović, »Topaljska opština kod Herceg-novoga u prvoj polovini XVIII vijeka«, Glasnik geografskog društva XV, Beograd 1929. g.

³ Vladimir Mošin, »Ciriliski rukopisi Jugoslavenske akademije«, I dio. Opis rukopisa. Zagreb 1955. g.

⁴ Kao 3.

Popis u transkripciji glasi:

»Nota od kapetana i sudja i kanzelara od komunitadi od Tople deržave Novske koisu bili i kade koi postavlat, redom kako niže

No 1.

4 febrara 1719 po grčaski⁵

Simo Tomašević Kap.

Vuko Čelalića sudja

Tripko Đuričić sudja umro astavio po sili

Savo Kuičić sudja

Pero Lučić sudja

Jovo Žarković Kanzalier

No 2.

26 mača po grčaski — 1720

Duro Ugurlić Kap.

Ivan Palikuća sudja

Tomo Balić sudja

Jovan Dragović sudja

Draško Sabličić sudja

Jovo Žarković vici Kan. od fedi

No 3.

30 decembra po grčaski 1723

Nikola Kecović Kap.

Draško Bananin sudja

Tomo Markov sudja

Lazo Kočetanović sudja

Savica Radmilović sudja

Jovo Žarković vici kan od fedi

No 4.

11 gjenara po grčanski 1725

Tomo Markov Crnogorčević Kap.

Vuko Bjelopavlović sudja

Ivan Ožegović sudja

Rade Kvekić sudja

Petko Gojković sudja

Jovo Žarković vici Kan od fedi

No 5

31 djenara po grčaski 1726

Sava Šarabaća Kap.

Petar Stanišin sudja

Ivan Marić sudja

Simo Govčević sudja

Jovo Kecoević sudja

Jovo Žarković vici Kan. od fedi

⁵ Računanje vremena po starom kalendaru.

No 6

1 (aprila?) 1727 po grčaski

Jovan Petkov Mandić Kap.

Milutin Brkanović sudja

Sekuo(?) Đurasović sudja

Gavrilo Čuković sudja

Stiepan Abramović sudja

Jovo Žarković vici Kan. od Fedi

No 7.

3 oktobra po grčaski 1728

Niko Markov Zlokov Kap.

Jovo Lupešković sudja

Ivan Ožegović sudja

Gavrilo Kvekić sudja

Vukovoj Knežev Vukov sudja

Jovo Žarković vici Kan. od fedi

No 8.

1. setebra po grčaski 1731

Ivan Ožegović Kap.

Ignatie Vučatov sudja

Nikola (Lpavić?) Medović sudja

Jovan Braiović sudja

Jovo Žarković vici Kan. od fedi

No 9

28 agusta po grčaski 1732

Vukovoj Knežev Kap.

Jovo Vujinov sudja

Stiepo Zlokov sudja

Petko Bokanović sudja

Simo Govčević sudja

Jovo Žarković vici Kan od fedi

No 10

24 febrara po grčaski 1735

Gavrilo Kvekić Kap.

Đono Đonović sudja

Duro Balić sudja

Jovan Save Mirović sudja

Nikola Đurđević sudja

Jovo Žarković vici Kan. od fedi

Na drugoj strani spisak se nastavlja: »nasličuga postavljno

Kap. sudja i kanzalira

No 11

28 marta po grčaski 1737

Jovo Lupešković Kap.

Petar Stanišin sudja

Mitar Ugurlić sudja

Jovo Obradović sudja

Marko Draško(v)ić Pariez sudja

Jovo Žarković Kan. od Komunitadi

No 12.

13 decebra po grčaski 1738

Đuro Ugurlić Kap. — drugi put 2

Dragutin Magazinović sudja

Vuko Čelalića sudja

Jovo Delin sudja

Jovo Braiović sudja

Jovo Žarković Kan. od komunit.

No 13

28 aprila 1740

Niko Zlokov Kap. drugi put = 2

Vule Batlaić sudja... nečitljivo

Abram Aćimović sudja

Jovo Laketić sudja

Periša Kosić sudja

Jovo Žarković Kanzalier od Ko.

No 14.

14 Djuna po grčaski 1743

Dragutin Magazinović Kap. —

Jovo Vuka Zubca sudja

Mitar Ugurlić

Mio Ambrozović sudja

Filip Kecoević sudja

... nečitljivo Kap. od Komdi.

No 15.

14 otobra po grčaski 1745

Vukovoi Knežev Kap. — drugi put 2

Marko Mirković sudja

Ignatie Vukatov (Vučatov) sudja

Marko Ožegović sudja

Jovo Laketić sudja, umrio 15 marca 1751 po... nečitko

Mato Bogića Jovovića Kap. od Kodi

No 16

18 madja po grčaski 1751

promeniše kao gornjega i staviše drugoga... nečitljivo

Gavrilo Ive(n)ić Kap. drugi put promeni Kap. Vukovoga

Jovo Žarković sudja

Jovo Nika Zlokova sudja

Božo Ožegović sudja

Tomo Popović sudja

Mato Bogić Jovovića Kan. Od Komdi.

- No 17.
na 29 avgusta po grčaski 1752
Marko Ožegović Kap promiene Kap.... nečitljivo
Mato Bogičev Jovović sudja
Dmitar Tomov Crnogorčević sudja
Staniša Voinov Škerelet
Nikola Jovo Kosić
Tripo Ilin Matišorović Kanzalier
- No 18
na 25 octobra po grčaski 1753
Petar Stanišin Kap promieni Kap Marka
Gavrilo Bielić sudja
Simo Sušić sudja
Gavrilo Mandić sudja
Đuro Brajović sudja
Niko Radulović Kanzalier
- No 19.
na 17 madja po grčaski 1755
Jovo Žarković Kap promieni Kap Petra
Marko Perov Cicović sudja
Cietko Ozrinić sudja
Đikan Pavković sudja
Niko Mato Gojković sudja
Niko Miatov Komlenović Kanzalier
- No 20
na 6 Djuna po grčaski 1756
Vukovoi Knežev Kap pervi put promieni Žarkovića
Lesandro Živković sudja
Filip Čelalića sudja
Simo Kočetanović sudja
Gavrilo Mandić sudja
Petar Petrović Đurasović Kanzalier
- No 21
na 17 novenbra po grčaski 1757
Gligor Puškanić (?) Kap. promieni Kap Vukovoia
Mato Mirković sudja
Ivan Mandić sudja
Stiepan Ćuković sudja
Stiepan ? sudja
Simo Vukadinov kanzalier od komunitadi
- No 22
na 26 marca po grčaski 1759
Marko Ožegović Kap promieni kap. Puš... (nečitljivo)
Andria Jovović sudja
Sava Vuiović sudja

Gavrilo Mandić sudja
Mitar Ćetković sudja
Marko Stratimović Kanza

Sa 1759. godinom popis završava, iako je poznato da je topaljska opština kao takva djelovala do propasti Mletačke Republike. Koje je godine ovaj spisak nastao teško je utvrditi, ali sigurno je jedno, da je pisan u dva navrata i od strane dva lica, što se da zaključiti i po različitom rukopisu. Također je teško zaključiti zašto i za naredne godine nema podataka, a naročito do 1784. g. jer na koricama knjige u kojoj se nalazi ovaj popis, ova godina je upisana kao posljednja godina u kojoj su akta ubilježavana.

Iz prednjeg smo vidjeli da je Dukalom, kojim se dozvoljava osnivanje topaljske opštine, kapetana, sudje i kancelijera se moralo birati svake godine, što izgleda nije redovno sproveđeno, bar kako je suditi po napred navedenom popisu. Mora se, istina, uzeti u obzir da je popis rađen, ili bar njegov veći dio, po sjećanju, te su pojedine godine preskočene ili je popis rađen na osnovu zapisa sa zborova kada su ovi predstavnici od strane naroda birani. Može se pretpostaviti da ni zapisnici nijesu stigli do sastavljača popisa. Ipak je najvjerojatnija pretpostavka da se nije striktno primjenjivala odredba Dukala, pa se nije svake godine birala nova uprava ove opštine. S obzirom na veoma oskudno sačuvanu arhivsku građu iz rada ove opštine — najznačajnije institucije XVIII vijeka u hercegnovskom kraju, to je ovaj popis veoma vrijedan i potrebno bi bilo posvetiti mu posebnu pažnju. Treba naglasiti da se ovaj popis prvi put objavljuje, i ne samo ovaj popis kao takav, već uopšte ovako kompletan popis članova uprave topaljske komunitati i to za ovako dug vremenski period.

Na prethodnim stranicama upoznali smo se sa predstavnicima hercegnovskog kraja, koje je narod birao u periodu 1719 — 1759. godine, koji su vršili upravnu i sudsку vlast, i koji su bili ne samo predstavnici naroda u odnosu prema mletačkim vlastima već njegovi zagovarači i uporni borci za narodna prava i za njegove bolje uslove života.

časopis je ab cijelom obit, svakim danjem novim brojem
 i uključujući i članak o životu i poslu kneza Štakovića
 i njegove žene, te i o drugim pripadnicima obitelji.
 Ovaj časopis je bio ušao u sve najveće knjižnice u svijetu, a
 i u knjižnicu Kraljevine Jugoslavije, u Beograd.

Résumé

LISTES DE CAPITAINES, DES JUDES ET DES »KANCELIJERES« (CHANCELLIERS) DE LA MAIRIE DE TOPLA POUR LA PÉRIODE DE 1719 À 1759.

Marija CRNIC-PEJOVIC

A la pétition du peuple de cette région, les autorités vénitiennes ont donné la permission, en 1718, de fonder la mairie avec le siège à Topla. Le corps administratif était composé du capitaine, de quatre juges et du »chancelier» qui tous étaient amovibles, chaque année.

Cette mairie faisait la »Krajina novska« (la Région de Novi) ou comme on la désignait dans les documents »Država Novska« (L'État de Novi / Herceg-Novi) et qui était formée des agglomérations suivantes: Topla (avec Igalo d'aujourd'hui), Mojdež, Mokrine, Ratiševina, Trebesin, Suščepan, Podi, Kameno, Sasovići, Kumbor, Đenovići, Baošići, Bijela, Kruševice, Jošice et Žlijebi.

En-dehors de la documentation gardée du travail de cette mairie, de 1718 à 1797, qui se trouve aux archives de Herceg-Novi, douze volumes sont conservés aux archives de l'Académie du savoir et des arts à Zagreb.

Dans un de ces livres se trouve aussi la liste des capitaines, des juges et des chanceliers de la mairie de Topla pour la période de 1719 à 1759.

Malgré l'amovibilité des dirigeants de la mairie, il paraît qu'on s'en abstenaient ou bien que celui qui écrivait la liste n'avait pas tous les détails nécessaires et exacts, toutefois, d'après l'écriture, on peut supposer que la liste a été faite à deux reprises ou bien par deux personnes.

Cette liste donne des détails des membres dirigeants pour les années 1719, 1720, 1723, 1725, 1726, 1727, 1731, 1732, 1735, 1737, 1738, 1740, 1745, 1751, 1752, 1753, 1755, 1756, 1757 et 1759.

Non seulement qu'on publie cette liste pour la première fois, mais aussi c'est la première fois qu'on publie les détails des dirigeants de la mairie de Topla et encore pour une si longue période de temps. Le corps dirigeant de la mairie était formé des représentants du peuple de cette région que le peuple même choisissait. Ils exerçaient leurs fonctions et étaient non seulement les représentants du peuple, mais ils étaient aussi leur défenseur et les combattants tenaces pour les droits du peuple et leurs meilleures conditions de vie.

- 38
11. 18. місяця поєднання 1737-го року
11. 11. Кінець північного півострова 1737.
 Північний берег моря
 Маріупольський берег
 Кінець південного берега
 Кримський берег 1737. Осінь
 Кінець південної частини Азовського моря
12. 18. місяця поєднання 1738-го року
12. 12. Кінець берегів 1737-го року північні 12.
 Кінець північного берега моря 1737. Осінь
 Вільський берег 1737.
 Кінець берегів 1737.
 Кінець південної частини 1737.
 Кінець берегів 1737. Північна частина.
13. 18. місяця поєднання 1740-го року
13. 13. Кінець берегів 1737-го року північні 13.
 68° північної широти 1737-го року
 Кінець північного берега 1737.
 Кінець південної частини 1737.
 Північну кромку 1737.
 Кінець південної частини Азовського моря 1737.
14. 18. місяця поєднання 1742-го року
14. 14. Кінець берегів моря 1737-го року 14.
 Кінець берегів 1737. Осінь
 Кінець північного берега 1737.
 Кінець південної частини 1737.
 Північний берег 1737. Осінь
 Кінець південної частини 1737. Осінь
15. 18. місяця поєднання 1743-го року
15. 15. Кінець берегів 1737-го року північні 15.
 Маріупольський берег 1737.
 Кінець північного берега 1737.
 Кінець південної частини 1737.
 Кінець південної частини 1737.
 Кінець берегів 1737. Осінь
16. 18. місяця поєднання 1744-го року
16. 16. Кінець берегів 1737-го року північні 16.
 Кінець берегів 1737. Осінь
 Кінець північного берега 1737.
 Північний берег 1737.
 Кінець південної частини 1737.
17. 18. місяця поєднання 1745-го року
17. 17. Кінець берегів 1737-го року північні 17.
 Кінець берегів 1737. Осінь
 Кінець північного берега 1737.
 Кінець південної частини 1737.
 Кінець берегів 1737. Осінь
18. 18. місяця поєднання 1746-го року
18. 18. Кінець берегів 1737-го року північні 18.
 Кінець берегів 1737. Осінь
 Кінець північного берега 1737.
 Кінець південної частини 1737.
 Кінець берегів 1737. Осінь
19. 18. місяця поєднання 1747-го року
19. 19. Кінець берегів 1737-го року північні 19.
 Кінець берегів 1737. Осінь
 Кінець північного берега 1737.
 Кінець південної частини 1737.
 Кінець берегів 1737. Осінь
20. 18. місяця поєднання 1748-го року
20. 20. Кінець берегів 1737-го року північні 20.
 Кінець берегів 1737. Осінь
 Кінець північного берега 1737.
 Кінець південної частини 1737.
 Кінець берегів 1737. Осінь
21. 18. місяця поєднання 1749-го року
21. 21. Кінець берегів 1737-го року північні 21.
 Кінець берегів 1737. Осінь
 Кінець північного берега 1737.
 Кінець південної частини 1737.
 Кінець берегів 1737. Осінь
22. 18. місяця поєднання 1750-го року
22. 22. Кінець берегів 1737-го року північні 22.
 Кінець берегів 1737. Осінь
 Кінець північного берега 1737.
 Кінець південної частини 1737.
 Кінець берегів 1737. Осінь